

**ZDROWIE I SENS ŻYCIA –
DYSKUSJA FILOZOFICZNA**

P. Łuków

Dwie koncepcje udanego życia

1

- Czy udane życie człowieka polega na jak najpełniejszym zaspokojeniu pragnień i potrzeb?
- Jeżeli nie, to czego jeszcze potrzeba do udanego życia?
- Dwie koncepcje szczęścia:
 - hedonistyczna: zaspokojenie pragnień i potrzeb jest tożsame ze szczęściem (np. J. Bentham, 1748-1832)
 - eudajmonistyczna: zaspokojenie pragnień i potrzeb jest częścią szczęścia (np. Arystoteles, 384 p.n.e. – 322 p.n.e.)

© P. Łuków

Stanowisko hedonistyczne

2

- Hedonizm psychologiczny:** Wszystko, co człowiek robi jest motywowane poszukiwaniem przyjemności i unikaniem przykrości.
- Czy hedonizm psychologiczny jest prawdziwy?
 - Czy działamy wyłącznie ze względu na przyjemność?
 - Czy wszystko, co uznajemy za dobre można poprawnie opisać jako (przynoszące) przyjemność?
 - Jeżeli hedonizm psychologiczny jest trafny, to powinno być nam wszystko jedno, co jest przyczyną naszego szczęścia.
- Hedonizm etyczny:** Udane życie ludzkie polega na postępowaniu, które w jak największym stopniu powoduje zaspokojenie pragnień i potrzeb (na uzyskiwaniu jak największej przewagi przyjemności nad przykrościami).
- Czy hedonizm etyczny jest trafny?
 - Czy powinniśmy troszczyć się tylko o własne przeżycia?
 - Kazus *The Truman Show*.

© P. Łuków

Stanowisko eudajmonistyczne

3

- **Koncepcja natury ludzkiej:** zestaw zdolności i predyspozycji, których wykorzystywanie i rozwój stanowi specyficzny dla człowieka sposób istnienia i funkcjonowania.
- Czy sensowne jest mówienie o naturze ludzkiej?
 - Czy tezy o tym, co się składa na naturę ludzką są niezależne od warunków życia, sytuacji społecznej, etapu w kulturze?
 - Czy biorąc pod uwagę plastyczność człowieka i jego potrzebę wychowania, cokolwiek w tym, co robimy i czym jesteśmy jest naturalne?
- **Eudajmonizm:** Udana życie ludzkie polega na podejmowaniu działań, które **składają się** na życie specyficzne dla człowieka.
- Czy eudajmonizm jest trafny?
 - Dlaczego powinniśmy podejmować decyzje zgodne z naturą ludzką?
 - Czy powinniśmy poświęcać szczęście w imię zgodności postępowania z naturą ludzką?

© P. Luków

Porównanie hedonizmu z eudajmonizmem

4

Hedonizm

- **Subiektywizm:** o tym, czy życie jest udane, decydują przekonania i preferencje jednostki.
- **Non-normalyizm:** to, co słusne lub dobre nie jest przedmiotem powinności
- **Instrumentalizm:** nie ma działań wewnętrznie słuszych, a tylko takie, które są słusze jako środki do celu, tj. szczęścia.
- **Zdrowie** jest cenne jako **środek** do celu lub jako swobodnie wybrany **cel**

© P. Luków

Eudajmonizm

- **Obiektywizm:** o tym, czy życie jest udane decydują ogólne „fakty” o człowieku.
- **Normalyizm:** to, co słusne lub dobre nie jest przedmiotem powinności.
- **Non-instrumentalizm:** istnieją działania, które są wewnętrznie słusze, niezależnie od ich skutków dla zadowolenia.
- **Zdrowie** jest cenne jako **składnik** udanego życia i jego cenienie nie jest kwestią tylko swobodnego wyboru.

Udane życie jako projekt

5

- Udane i znaczące życie ludzkie wymaga
 - uważanych za obiektywne norm namysłu i postępowania – **normalności**
 - kontaktu z rzeczywistością naturalną i społeczną – **autentyczności** relacji z otoczeniem
 - podążania za samodzielnie wybranymi celami zgodnie ze swoimi planami postępowania – **autonomii** w wyborze i realizowaniu celów życiowych
 - kontroli nad wydarzeniami składającymi się na własne życie – poczucia **sprawczości** i autentycznego wpływu na otoczenie
 - zaangażowania emocjonalnego w utrzymywane relacje i podejmowane aktywności – poczucia **bycia u siebie**
- Udane i znaczące życie musi stanowić zrozumiałą historię czy **narrację**, którą charakteryzuje ciągłość i daleko idąca spójność wydarzeń oparta na
 - wyznaczonych wartościach,
 - realizowanych celach,
 - relacjach ze znaczącymi innymi.

© P. Luków

Zdrowie i choroba; ból i cierpienie

6

- Choroba jako zjawisko biologiczne – *disease*
- Społeczny wymiar choroby (społeczne postawy wobec chorujących) – *sickness*
- Psychologiczny i moralny wymiar choroby (doświadczenie choroby) – *illness*
 - **fundamentalnie zależne od przekonań moralnych chorującego**
- Ból to zjawisko fizjologiczne – perspektywa *disease*.
- Cierpienie to zjawisko psychologiczne i moralnie istotne – perspektywa *illness*: psychologiczna odpowiedź na rozmaite bodźce negatywne.
 - względnie niezależne od bólu,
 - zależne od indywidualnej wrażliwości na bodźce,
 - może być wywołane bólem, obniżeniem sprawności, niemożnością realizowania planów, osamotnieniem
 - **fundamentalnie zależne od przekonań moralnych chorującego**

© P. Luków

Zdrowie i choroba

7

Podejście neutralne	Podejście normatywne
<ul style="list-style-type: none"> □ Choroba to zaburzenie normalnych funkcji organizmu. □ Normalność to statystycznie typowa wydajność organizmu lub jego części (komórki, organu, układu), która umożliwia osobnikowi przetrwanie i reprodukcję w określonym środowisku społecznym i naturalnym. □ Imperatyw leczenia chorych jest następstwem dołączenia pragnień lub poglądów etycznych do wiedzy o tym, co statystycznie typowe. Ch. Boorse 	<ul style="list-style-type: none"> □ Choroba to stan organizmu polegający na cierpieniu lub ryzyku cierpienia z powodu zła (śmierci, bólu, niesprawności, utraty wolności, możliwości życiowych lub satysfakcji). □ O tym, co jest chorobą decyduje to, czy dany stan jest odbierany jako niepożądany ze względu na cele ludzkiego życia lub wybrane życiowe jednostki. □ Imperatyw leczenia chorych jest częścią koncepcji udanego życia, która jest określana przez czynniki kulturowe, środowiskowe i indywidualne. K. D. Clouser, Ch. Culver, B. Gert

© P. Luków

Doświadczenie i sens chorowania

8

- Choroba człowieka to nie tylko suma: człowiek i choroba, ale specyficzny stan egzystencjalny, który angażuje najbardziej podstawowe wartości i pytania o sens własnego życia.
- Elementy doświadczenia choroby:
 - perspektywa *illness*: wpływ choroby na porządek własnego życia i dotychczasowy jego przebieg,
 - wydarzenie osobiste, często niepowtarzalne,
 - zaburzenie dotychczasowego trybu życia; zerwanie ciągłości życia,
 - wiedza anegdotyczna; oczekiwanie odpowiedzi dotyczącej konkretnie osoby pacjenta,
 - poszukiwanie wyjaśnienia i zrozumienia za pomocą epizodów z własnego życia,
 - wyleczenie *disease* to tylko środek do usunięcia *illness*,
 - posługiwanie się językiem moralnym.

© P. Luków

Moralne zło choroby

9

- Złem jest wszystko to, co niszczy zespół zdolności ludzkich, które umożliwiają człowiekowi nadawanie własnemu życiu sensu poprzez realizowanie dobra moralnego lub to, co tym zdolnościom zagraża. Do tego potencjału ludzkiego należą np. zdolności
 - ustalania priorytetów,
 - osiągania celów,
 - tworzenia planów i porządkowania ich,
 - tworzenia postanowień działania na podstawie planów,
 - emocjonalnego zaangażowania w działanie,
 - widzenia tego, co wymaga interwencji,
 - wrażliwości na zło,
 - fizycznego oddziaływania na otoczenie.
- Choroba jest złem **moralnym**, ponieważ utrudnia lub uniemożliwia realizację potencjału człowieczeństwa, a więc nadawania indywidualnego i unikalnego sensu własnemu życiu.

© P. Łuków

Bibliografia

10

- Arystoteles, *Etyka nikomachejska*, przeł., oprac. i wstępem poprz. D. Gromska, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1982.
- J. Bentham, *Wprowadzenie do zasad moralności i prawodawstwa*, przeł. B. Nawroczyński, Warszawa: Państwowe Wydaw. Naukowe, 1958.
- M. Blaxter, *Zdrowie*, przekł. M. Okła, Warszawa: Wydawnictwo Siel 2009
- C. Boorse, "Health as a Theoretical Concept," *Philosophy of Science* 44 (1977): 542-573.
- K. D. Clouser, Ch. Culver, B. Gert, „Malady: A New Treatment of Disease," *Hastings Center Report* 11, 3 (1981): 29-37.
- P. Łuków, *Moralność medycyny: o sztuce dobrego życia i o sztuce leczenia*, Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Semper, 2012.
- W. Tatariewicz, *O szczęściu*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1990
- H. R. Wulff, S. A. Pedersen, R. Rosenberg, *Filozofia medycyny: wprowadzenie, wstępem poprz. A. Storr, przekł. Z. Szawarski*, Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 1993

© P. Łuków
